



Sygn. akt II PK 307/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

w sprawie z wniosku L. K.
przeciwko T.D. SA z siedzibą w K.
o odprawę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 24 czerwca 2013 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 19 kwietnia 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu - Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do
ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka domagała się zasądzenia od strony pozwanej na jej rzecz 11.294,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 listopada 2010 r. tytułem odprawy pieniężnej określonej w § 10 Regulaminu Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych dla Pracowników E.P. S.A.

Wyrokiem z dnia 1 lutego 2012 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo, nie obciążając powódki kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że z dniem 7 czerwca 2010 r. strona pozwana wprowadziła Regulamin Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych umożliwiający uprawnionym pracownikom rozwiązywanie umów o pracę w trybie porozumienia stron na warunkach określonym Regulaminem, z prawem do odprawy pieniężnej na zasadach określonych w Regulaminie. Program adresowany był do pracowników, którzy w okresie od 14 do 30 czerwca 2010 r. wystąpią do pracodawcy z wnioskiem o rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron w ramach programu i spełnią określone w nim warunki. Zgodnie z § 6 ust. Regulaminu powódka była uprawniona do skorzystania z programu, bowiem na dzień 31 maja 2010 r. była zatrudniona u strony pozwanej na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony i od 17 lutego 2007 r. była uprawniona do wcześniejszej emerytury. W wypadku wniosków o skorzystanie z programu złożonych pomiędzy 14 a 30 czerwca 2010 r. umowa o pracę rozwiązywała się z dniem 31 lipca 2010 r. na zasadach określonych w Programie - § 7 ust. 5 pkt 1 Regulaminu. Stosownie do § 10 ust. 1-2 Regulaminu w wypadku rozwiązania umowy o pracę z uprawnionym pracownikiem w ramach programu pracownikowi przysługiwała jednorazowa odprawa pieniężna w wysokości równej iloczynowi 40% kwoty miesięcznego wynagrodzenia pracownika liczonego jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, wyliczonego na dzień rozwiązania umowy o pracę i liczby rozpoczętych miesięcy pozostających do osiągnięcia przez pracownika ustawowego wieku emerytalnego, liczonych od pierwszego miesiąca następującego po rozwiązaniu stosunku pracy, przy czym wysokość jednorazowej odprawy pieniężnej nie może być wyższa od kwoty 65.000 zł brutto. W wypadku rozwiązania umowy o pracę w innym terminie niż 31 lipca 2010 r., zgodnie z § 7 ust. 8 Regulaminu kwota odprawy przewidziana w § 10 zostanie pomniejszona o

wysokość wynagrodzenia pracownika brutto oraz zasiłki z ubezpieczenia społecznego wypłacone za okres pomiędzy dniem 1 sierpnia 2010 r. a dniem rozwiązania stosunku pracy. Regulamin został podany do publicznej wiadomości wszystkich pracowników przez umieszczenie w widocznych i dostępnych dla pracowników miejscach na tablicy ogłoszeń oraz elektronicznie w intranecie strony pozwanej, dostępnym dla pracowników, strony pozwanej w tym powódki. Powódka we wniosku z 29 czerwca 2010 r. o rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron w ramach Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych złożyła oświadczenie woli o chęci rozwiązania umowy o pracę z dniem 30 października 2010 r. w trybie porozumienia stron na zasadach określonych w Regulaminie Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych, informując stronę pozwaną, iż od 17 lutego 2007 r. ma uprawnienia do wcześniejszej emerytury. Dnia 13 lipca 2010 r. strony zawarły porozumienie rozwiązujące umowę o pracę powódki z dniem 30 października 2010 r. w trybie art. 30 § 1 pkt 1 k.p. Strona pozwana zobowiązała się do wypłacenia powódce odprawy pieniężnej w wysokości określonej w § 10 Regulaminu z zastrzeżeniem § 4 porozumienia. Strony nie wskazały w porozumieniu z 13 lipca 2010 r. wysokości odprawy powódki. Za okres trzech miesięcy po 31 lipca 2010 r., tj. po przewidzianym terminie rozwiązywania umów w ramach Porozumienia za okres od 1 sierpnia 2010 r. do 30 października 2010 r., tj. daty rozwiązania z powódką umowy o pracę na mocy porozumienia stron, strona pozwana pomniejszyła odprawę powódki o 11.294,04 zł, stosownie do § 7 ust. 8 Regulaminu, przewidującego w wypadku rozwiązania umowy o pracę w innym terminie niż 31 lipca 2010 r. pomniejszenie kwoty odprawy przewidzianej w § 10 Regulaminu o wysokość wynagrodzenia pracownika brutto wypłaconego za okres pomiędzy dniem 1 sierpnia 2010 r. a dniem rozwiązania stosunku pracy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd pierwszej instancji uznał, że skoro umowa o pracę powódki została rozwiązana z dniem 30 października 2010 r. a nie 31 lipca 2010 r., to należy uznać, że strona pozwana zasadnie, zgodnie z powołanym § 7 ust. 8 Regulaminu pomniejszyła odprawę pieniężną powódki o 11.294,04 zł wynagrodzenia brutto powódki za okres od 1 sierpnia do 30 października 2010 r. Zatem powództwo jako nieuzasadnione podlegało oddaleniu (pkt I sentencji wyroku).

W apelacji od tego wyroku powódka stwierdziła: „Zaskarżam powyższy wyrok w pkt II”. Podniosła jednak zarzuty naruszeń prawa materialnego i procesowego wyraźnie nieodnoszące się do kosztów, lecz do orzeczenia Sądu Rejonowego w zakresie pkt 1. We wnioskach apelacyjnych żądała: (-) zmiany zaskarżonego wyroku, przez zasądzenie 11.294,04 zł tytułem różnicy między kwotą wypłaconej odprawy, a kwotą odprawy należnej, z ustawowymi odsetkami od dnia 1 listopada 2010 r. do dnia zapłaty, ewentualnie (-) uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpatrzenia. W uzasadnieniu apelacji powódka zwalczała orzeczenie w zakresie pkt I.

Wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną Sąd Okręgowy zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki 11.294,04 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 1 listopada 2010 r. do 19 kwietnia 2012 r. i nadal ustawowe do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy wskazał, że strona pozwana bezzasadnie, w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, pomniejszyła wysokość wypłaconej odprawy wskazując na treść § 7 ust. 8 Regulaminu. Sąd podkreślił, iż strona pozwana w porozumieniu stron rozwiązującym umowę o pracę z 13 lipca 2010 r. w § 2 ust. 1 pkt 1 zobowiązała się wypłacić powódce odprawę pieniężną w wysokości określonej w § 10, a nie w § 7 ust. 8 Regulaminu Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych. Skoro więc strony, zgodnie z zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.), ukształtowały treść umowy - porozumienia z 13 lipca 2010 r., to nie było podstaw prawnych do jednostronnej zmiany warunków tego porozumienia przez stronę pozwaną na niekorzyść powódki. Sąd zaznaczył, że stosunki między stronami w zakresie przedmiotowej odprawy ukształtowane w/w porozumieniem, nie zostały zmodyfikowane na niekorzyść powódki w drodze wypowiedzenia zmieniającego.

W skardze kasacyjnej strona pozwana zaskarżyła w całości wyrok Sądu Okręgowego. Skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 378 § 1 w związku z art. 363 § 3 k.p.c., przez rozpoznanie apelacji powódki z przekroczeniem przez Sąd drugiej instancji granic zaskarżenia i merytoryczne rozstrzygnięcie o całości, tj. zarówno w zakresie punktu I i II orzeczenia Sądu Rejonowego, co skutkowało zmianą wyroku

Sądu pierwszej instancji także w części (pkt I), która - ze względu na sposób sformułowania przez powódkę apelacji - była prawomocna, co w konsekwencji, stosownie do art. 379 pkt 3 k.p.c. - powoduje nieważność postępowania apelacyjnego.

W zakresie podstawy naruszenia prawa materialnego skarżąca podniosła zarzuty naruszenia:

a) art. 65 k.c., przez (-) dokonanie błędnej, sprzecznej z dyrektywą art. 65 § 1 i § 2 k.c., wykładni porozumienia z 13 lipca 2010 r. i uznanie, że strony ustaliły zasady wypłaty przysługującej powódce odprawy pieniężnej w sposób odmienny od wprowadzonego u pozwanej Regulaminu Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych, podczas gdy prawidłowa ocena treści tego porozumienia, w świetle postanowień Regulaminu Programu Dobrowolnych Odejść, wniosku powódki o rozwiązanie umowy o pracę oraz przedłożonych przez strony dokumentów, nie pozostawia wątpliwości, że nie istnieje możliwość, aby strony ukształtowały nową - z odstępniem od zasad przewidzianych w Regulaminie Programu Dobrowolnych Odejść - treść stosunku prawnego; (-) uznanie, że wyłącznie językowe brzmienie oświadczenia strony pozwanej zawarte w porozumieniu stron o rozwiązaniu umowy o pracę z 13 lipca 2010 r. było wystarczające do stwierdzenia, że strona pozwana, w odstępniem od zasad wprowadzonego Regulaminu Programu Wcześniejszych Odejść Emerytalnych, wyraziła zgodę na wypłatę powódce odprawy w wysokości 24.000,64 zł, podczas gdy prawidłowa wykładnia porozumienia powinna uwzględniać badanie zgodnego zamiaru stron oraz celu umowy;

b) art. 353 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że strony w porozumieniu z 13 lipca 2010 r. ukształtowały nową treść stosunku prawnego, zgodnie z którym strona pozwana zobowiązała się do zapłaty na rzecz powódki odprawy pieniężnej na zasadach przewidzianych w § 10 Regulaminu Programu Wcześniejszych Odejść, w sytuacji gdy powyższa ocena z punktu widzenia zgodności treści i celu umowy z ustawą, natura stosunku prawnego i zasadami współżycia społecznego, jest zależna od uprzedniego dokonania prawidłowej wykładni oświadczeń woli złożonych przez strony w wymienionym porozumieniu, która nie została przeprowadzona.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, a ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku ze zniesieniem postępowania (zarzut nieważności postępowania) i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona. Trafny okazał się zarzut naruszenia art. 378 § 1 w związku z art. 363 § 3 k.p.c., jednakże nie z powodów wskazanych przez skarżącą w uzasadnieniu tego zarzutu. W obecnym stanie sprawy nie można bowiem stwierdzić, czy Sąd drugiej instancji rozpoznał apelację powódki z przekroczeniem granic zaskarżenia. Zasadność tego zarzutu wynika natomiast z faktu, że Sąd rozpoznał apelację bez podjęcia niezbędnych w okolicznościach sprawy czynności sprawdzających, umożliwiających ustalenie, czy działa w granicach zaskarżenia. Jak wynika z ustaleń wskazanych w sprawozdawczej części nin. uzasadnienia, powódka werbalnie zaskarżyła apelacją wyrok Sądu pierwszej instancji w pkt II, który dotyczył zwolnienia jej z kosztów procesu. Jednocześnie podniesione przez nią zarzuty naruszenia prawa procesowego i materialnego, a zwłaszcza wniosek o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego przez zasądzenie 11.294,04 zł, tj. kwoty żądanej w oddalonym w pkt. 1 wyroku powództwie, wskazują na oczywistą sprzeczność między wskazanym zakresem zaskarżenia a wnioskami i zarzutami apelacyjnymi. Tego rodzaju sprzeczność uniemożliwiła Sądowi rozpoznanie sprawy w granicach apelacji, ponieważ granice te były niejasne. Jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, w sytuacjach, w których stwierdzenia skarżącego budzą wątpliwości co do ich rzeczywistej treści, należy wezwać do usunięcia braku, a sposób realizacji tego wezwania podlega ocenie sądu z konsekwencjami określonymi w art. 370 k.p.c. (wyrok SN z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 439/07, LEX nr 424347). Wadliwe sformułowania apelacji nie mogą być bowiem zrównane z niespełnieniem wymagań (pominięciem koniecznych elementów) dotyczących tego środka procesowego. W takiej sytuacji wątpliwości powinny być usunięte w drodze

postępowania naprawczego, w szczególności w drodze oświadczenia pełnomocnika złożonego na rozprawie apelacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2008 r., I CSK 439/07; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 maja 2009 r., I ACa 151/09, LEX nr 1120074). W szczególności, jeżeli sąd odwoławczy poweźmie wątpliwości co do rzeczywistego zakresu zaskarżenia, nie jest uprawniony do dokonywania we własnym zakresie interpretacji treści środka odwoławczego, lecz powinien skorzystać z możliwości wyjaśnienia powstałych wątpliwości przez samego skarżącego. Pozwala mu na to art. 373 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli sąd drugiej instancji dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia, a w razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie apelacja ulega odrzuceniu (postanowienie SN z dnia 17 listopada 2011 r., III CSK 14/11, LEX nr 1102536). W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji nie podjął wskazanych kroków, przez co rozpoznał sprawę bez upewnienia się, że nie działa poza zakresem zaskarżenia, co w świetle treści wyroku sądu pierwszej instancji oznaczałoby rozpoznawanie sprawy w części prawomocnie już osądzonej (art. 363 § 3 k.p.c.). Działanie takie narusza art. 378 § 1 w związku z art. 363 § 3 k.p.c. W obecnym stanie sprawy ustalenie, czy Sąd odwoławczy działał w zakresie, czy poza zakresem zaskarżenia apelacją nie jest możliwe. W tej sytuacji rozpoznawanie zarzutu nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 3 k.p.c., jak również zarzutów naruszenia prawa materialnego jest bezprzedmiotowe.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.